

УДК 004.451.47

М.Ф. Безкровний

УНІВЕРСИТЕТСЬКА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНОЇ (ДОРАДЧОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу сучасного стану розвитку інформаційно-консультаційної діяльності в аграрній сфері та організаційним заходам покращення цієї діяльності шляхом залучення вищих навчальних закладів аграрного спрямування. Прийняття поправки до законопроекту сприятиме розширенню мережі сільськогосподарських дорадчих служб, а також створенню додаткових робочих місць у сільській місцевості та зменшенню навантаження на соціальні фонди. А аграрні вищі навчальні заклади отримають можливість брати участь у конкурсі з надання соціально спрямованих дорадчих послуг на загальних підставах.

Ключові слова: організаційні форми дорадчих служб, дорадчі послуги, сільськогосподарська дорадча діяльність, дорадчі служби навчальних установ.

Summary. This article is devoted to the analysis of the current state of development of informational and consultative activity in the agrarian sphere and organizational measures to improve this activity by involving higher educational institutions of agrarian direction. Adoption of the amendment to the bill will facilitate the expansion of the network of agricultural advisory services as well as the creation of additional jobs in rural areas and the reduction of the burden on social funds. Agricultural universities will have the opportunity to participate in a competition for the provision of socially-advised services on a general basis.

Key words: organizational forms of advisory services, advisory services, agricultural advisory activities, advisory services of educational institutions.

Постановка проблеми. Важливим кроком у підвищенні ефективності діяльності дорадчих служб в Україні є залучення аграрних вищих навчальних закладів до надання дорадчих послуг сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню. Внесення зміни до Закону про університетську систему дорадництва дасть можливість залучати заклади освіти до надання дорадчих послуг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему участі вищих навчальних закладів у дорадчій діяльності висвітлено в публікаціях В. Баутина, В. Лазовського, Б. Рунова та ін. Важливу роль у дослідженні шляхів розвитку інформаційно-консультаційних служб відіграли праці Д. Алексанова, О. Бородіної, В. Верби, В. Кошелева, М. Кропивки, М. Маліка, В. Маковецького, А. Посадського, П. Саблука та ін. Проте поки що не вдалося розробити загально визнані методологічні підходи щодо формування та налагодження

ефективної університетської системи дорадництва.

Мета статті. Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні законодавчого врегулювання залучення вищих аграрних навчальних закладів до надання соціально спрямованих дорадчих послуг, а також питання сертифікації сільськогосподарських дорадчих служб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система інформаційно-консультаційного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників та населення вищими навчальними закладами набуває все більшого значення.

Історичний досвід свідчить, що головною причиною виникнення консультаційних служб майже в усіх країнах була криза сільського господарства, коли без підтримки держави неможливий ефективний розвиток галузі [3]. Активна участь держави в організації сільськогосподарського дорадництва сприяє організованому розвитку методів державно-го управління в умовах

реформування аграрної галузі та переходу до ринкових відносин [1].

Як відомо, система аграрного консалтингу складається з інформаційно-довідкової, консультативної, інноваційної та навчальної підсистем. Тобто, мова йде не лише про доведення інформації до відома товаровиробників, а й реалізація форм і методів управлінської та навчальної діяльності.

Головне завдання дорадника у сфері підприємництва — допомога клієнту у впровадженні нововведень з тим, щоб забезпечити інноваційний розвиток його бізнесу.

Найбільше можливостей для формування аграрної політики держави має державна модель агроконсалтингу, і в першу чергу університетська, за якої дорадчі служби створюються і функціонують як структурні підрозділи ВНЗ.

Такою класичною державною моделлю служби аграрного консалтингу є служба екстеншн США. Федеральний закон Сміта про створення служби екстеншн, прийнятий 1914 року, започаткував її діяльність на базі державних університетів штатів. Модель land-grant функціонує на основі партнерства університетів із коледжами, школами, дослідними станціями [2]. Центральний апарат служби входить до складу Департаменту сільськогосподарства США (USDA) і працює через університети, укладає контракт з університетом штату, згідно з яким університету виділяються відповідні фонди для забезпечення функціонування служби екстеншн. Співробітники університетів можуть займатися діяльністю одного, двох або всіх трьох видів: навчальною, науковою та консультативною [5]. Фінансується служба екстеншн США як із федерального бюджету, так і з бюджетів штатів та округів, має гранти і спонсорську допомогу.

Безумовно, як будья-яка модель, служба екстеншн США має свої переваги та недоліки.

До цих переваг слід віднести:

- можливість використання потужних матеріально-технічної та навчально-методичної баз навчальних закладів;
- авторитет ВНЗ;
- досвід і висока кваліфікація професорсько-викладацького й наукового персоналу факультетів, кафедр і лабораторій;
- значно вищий рівень довіри товаровиробників до консультантів - викладачів, ніж до чиновників.

Недоліком такої моделі є її залежність від адміністрації університету під час вирішення фінансових питань, якщо вона не має власного розрахункового рахунку і достатньої незалежності. Але цей недолік для України можна віднести і до

переваг, оскільки в університетах України чітко відпрацьований контроль за цільовим використанням бюджетних коштів. Інших, явно виражених недоліків, така модель не має.

На думку багатьох фахівців, якби в Україні на початку становлення інформаційно-консультативної (дорадчої) діяльності була започаткована державна університетська модель, то ситуація зі станом розвитку дорадництва була б набагато кращою. Але Україна пішла іншим і не кращим шляхом.

Після прийняття Закону України “Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” були створені сільськогосподарські дорадчі служби в усіх областях. Але подальші події підтвердили неспроможність цих дорадчих служб ефективно надавати послуги сільськогосподарським товаровиробникам без активної участі вищих аграрних навчальних закладів. Досвід, отриманий першими дорадчими службами, підтвердив, що там, де немає ВНЗ, досить важко підібрати кадри до дорадчої служби і організувати консультативний процес. І це є основною причиною того, що мережа сільськогосподарських дорадчих служб в Україні на сьогодні недостатньо розвинена.

Тому важливим кроком у підвищенні ефективності діяльності дорадчих служб в Україні є законодавче врегулювання питань залучення вищих аграрних навчальних закладів до надання соціально спрямованих дорадчих послуг та сертифікації сільськогосподарських дорадчих служб. Із цієї метою необхідно внести незначні зміни до Закону України “Про сільськогосподарську дорадчу діяльність”.

Пропонується абзац сьомий статті 1 Закону України “Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” сформулювати таким чином:

“Сільськогосподарська дорадча служба (далі — дорадча служба):

- юридична особа незалежно від її організаційно-правової форми власності, що здійснює дорадчу діяльність, у складі якої працює не менше 3 дорадників та яка пройшла реєстрацію відповідно до законодавства і внесена до Реєстру дорадчих служб;
- аграрний вищий навчальний заклад, що здійснює дорадчу діяльність, у складі якого працює не менше 20 дорадників, що пройшов реєстрацію відповідно до законодавства і внесений до Реєстру дорадчих служб”.

Внесення таких змін до Закону України “Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” дозволить удосконалити законодавчу базу щодо діяльності сільськогосподарських дорадчих служб і дасть можливість залучати ВНЗ до надання соціально спрямованих дорадчих послуг.

Якщо залишити ситуацію без змін, то це призведе до обмеження участі аграрних вищих навчальних закладів у наданні дорадчих послуг.

Для успішної реалізації поправки до Закону необхідно:

- розробити положення про сертифікацію вищого аграрного навчального закладу як дорадчої служби;
- відпрацювати механізм отримання коштів вищими аграрними навчальними закладами на дорадчу діяльність;
- створити умови для ефективного впливу аграрної освіти, науки і дорадництва на сільськогосподарське виробництво;
- відпрацювати механізм взаємодії аграрної освіти і науки з виробництвом шляхом упровадження наукових розробок у діяльність сільськогосподарських товаровиробників;
- зменшити педагогічне навантаження викладачам вищих аграрних навчальних закладів, які на постійній основі надають дорадчі послуги сільськогосподарським товаровиробникам та жителям сільських територій;
- розробити положення для викладачів вищих аграрних навчальних закладів, щоб вони могли займатися діяльністю одного, двох або всіх трьох видів: навчальною, науковою та консультаційною.

Зрозуміло, що будь-яке нововведення вимагає апробації. Тому після прийняття цієї поправки необхідно відпрацювати таке нововведення на базі одного з передових вищих аграрних навчальних закладів. Таким на сьогодні в Україні є Національний університет біоресурсів і природокористування.

Оскільки прийняття такої поправки до Закону "Про сільськогосподарську дорадчу діяльність" вимагає тривалого часу, а мережа дорадчих служб у Київській області на сьогодні недостатньо розвинена, то в Національному університеті біоресурсів і природокористування України створена Київська обласна сільськогосподарська дорадча служба.

Висновки. Прийняття поправки до законопроекту сприятиме розширенню мережі сільськогосподарських дорадчих служб, а також створенню додаткових робочих місць у сільській місцевості та зменшенню навантаження на соціальні фонди. А аграрні вищі навчальні заклади отримають можливість брати участь у конкурсі з

надання соціально спрямованих дорадчих послуг на загальних підставах.

Список використаних джерел

1. Алексанов Д.С. К вопросу о частичном самофинансировании информационно-консультационной деятельности / Д.С. Алексанов // Информ. бюл. Минсельхоза России. — № 7-8/00. — С. 42.
2. Безкровний М.Ф. Організація інформаційно-консультативної діяльності: [навч. посіб.] / М.Ф. Безкровний. — К.: Каравела, 2009. — 492 с.
3. Бородіна О.М. Сільськогосподарське дорадництво та проблеми його кадрового забезпечення / О.М. Бородіна. — К.: ІАЕ УААН, 2001. — 72 с.
4. Верба В.А. Організація консалтингової діяльності: [навч. посіб.] / В.А. Верба, Т.І. Решетняк. — К.: КНЕУ, 2000. — 244 с.
5. Информационно-консультационная служба в АПК: [Учеб. пособ.] / Под ред. В.М. Кошелева. — М.: Агроконсалт, 2001. — 348 с.
6. Кропивко М.Ф. Інформаційне забезпечення агропромислового виробництва України в ринкових умовах: [монографія] / М.Ф. Кропивко. — К.: ІАЕ УААН, 1996. — 160 с.
7. Посадский А.П. Основы консалтинга / А.П. Посадский // Высш. шк. экономики. — М., 1999. — 240 с.

References

1. Aleksanov, D.S. K voprosu o chastichnom samofinansirovaniy informatsionno-konsul'tatsionnoy deyatel'nosti [On the issue of partial self-financing of information and consulting activities]. Inform. byul. Minsel'khoza Rossii, 7-8/00, 42 (in Russ.).
2. Bezкровnyy, M.F. (2009). Orhanizatsiya informatsiynokonsul'tatsiynoyi diyal'nosti [Organization of information and consulting activities]. Kyiv: Karavela (in Ukr.).
3. Borodina, O.M. (2001). Sil's'kohospodars'ke doradnytstvo ta problemy yoho kadrovoho zabezpechennya [Agricultural advisory and problems of its staffing]. Kyiv: IAE UAAN (in Ukr.).
4. Verba, V.A. & Reshetnyak, T.I. (2000). Orhanizatsiya konsal'tynhovoyi diyal'nosti [Organization of consulting activities]. Kyiv: KNEU (in Ukr.).
5. Kosheleva, V.M. (2001). Informatsionno-konsul'tatsionnaya sluzhba v APK [Information and consulting service in the agro-industrial complex]. Moskva: Agrokonsalt (in Russ.).
6. Kropyvko, M.F. (1996). Informatsiynе zabezpechennya ahropromyslovoho vy-robnystva Ukrayiny v rynkovykh umovakh [Information support of agro-industrial production of Ukraine in market conditions]. Kyiv: IAE UAAN (in Ukr.).
7. Posadskiy, A.P. (1999). Osnovy konsaltinga [Fundamentals of consulting]. Moskva: Vyssh. shk. Ekonomiki (in Russ.).